

Світлана Іваницька, Оксана Бойченко

●

«НАША ... УКРАЇНСЬКА САРА БЕРНАР»: ЮВІЛЕЙ АКТРИСИ ЛЮБОВІ ЛІНИЦЬКОЇ У ПРОСТОРІ ПРЕСИ Й МЕМУАРІВ

DOI: 10.58407/litopis.240314

© С. Іваницька, О. Бойченко, 2024. СС BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1677-1013>, <https://orcid.org/0009-0005-4685-7813>

Мета статті – проаналізувати на матеріалах біографії актриси Любові Ліницької (1865–1924) в контексті історії українського «театру корифеїв» особливості святкування 25-річного ювілею її творчої діяльності (1913 р.), з'ясувати, як реагувала україномовна преса і ширше – театральна громадськість – на цю подію, як увіковічився ювілей у посвятах і біографічних нарисах, які трансформації й відлуння мала ця подія в пам'яті мемуаристів, що намагалися відтворити для нащадків неповторний мистецький образ героїні. Основними **методами дослідження** послуговували історико-біографічний та дискурсивний. **Новизна роботи** полягає в тому, що систематизовано і в порівняльному аспекті висвітлено наявну в джерелах інформацію щодо відзначення творчого ювілею Л. Ліницької, акцентовано, що театр як явище національної культури посідає особливе місце на різних етапах модернізації суспільства, українського зокрема; окреслено роль і місце ювілеїв у житті театральної спільноти й української громадськості; доведено, що такі символічні події дають новий імпульс процесам націотворення; концептуальне пояснення «культурного коду» подібного роду явищ міститься в працях теоретиків націй та націоналізму (Е. Сміт). **Висновки:** аналіз джерел свідчить про те, що Л. Ліницька була яскравою представницею другого покоління актрис «театру корифеїв», із неповторним стилем і мистецьким арсеналом для створення сценічних образів; стосовно висвітлення в пресі ювілейної події 1913 р., найбільш змістовними текстами є публікації С. Єфремова в газеті «Рада» і М. Вороного в журналі «Світло», мемуарні замальовки Л. Лукасевича й В. Василька, історико-біографічна студія Ю. Меженка.

Ключові слова: Любов Ліницька, Микола Садовський, Сергій Єфремов, Микола Вороний, Юрій Меженко, ювілей, театр корифеїв, біографічні студії.

У поточному 2024 р. виповнюється 115 років, як актриса Любов Ліницька вийшла на підмостки стаціонарного театру Миколи Садовського в Києві. Це був час розквіту її таланту. І саме на цей період припало святкування 25-річного перебування зірки «театру корифеїв» на театральній сцені.

Ювілеї відомих акторів «театру корифеїв» ХІХ ст. мали велике значення як для їх власної кар'єри, так і для театральної громадськості. Вони надавали можливість ушанувати досягнення актора, показати вдячність за його внесок у театральну справу, а також сприяли просуванню та популяризації творчості митців. Ювілеї часто ставали об'єктом уваги суспільства, збирали велику аудиторію й відзначалися розмаїттям вистав та інших заходів, що сприяло популяризації театрального мистецтва серед глядачів. Такі символічні події могли дати новий імпульс процесу націотворення у випадку народів Центрально-Східної Європи.

Концептуальне пояснення «культурного коду» цих дійств знаходимо в працях сучасних теоретиків націй та націоналізму. Так, Ентоні Сміт зауважує, що в добу «масової націоналістичної мобілізації» (цей термін він уживає для новітньої доби, стосовно ж межі ХІХ–ХХ ст. більш доречно було б уживати назву «організаційний етап» національного руху) відбувається так зване «перепривласнення своєї культури». Процес народно-культурної мобілізації, розпочавшись із повернення «стародавньої етноісторії», плекання самотності, почуття власної гідності, шанування мови як «самотнього символічного коду», логічним чином поширюється й на інші сфери – музичне мистецтво, танець, кіно, малярство, скульптуру й архітектуру, національне «привласнення» краєвидів, історичні монументи та музеї, конструювання національної політичної символіки і міфології. «Візуальні мистецтва й музика мали особливе значення в кристалізації самотніх національних образів і їхньому поширенні на більшу аудиторію»¹. Ці зусилля, підкреслює Е. Сміт,

¹ Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. Київ: Ніка-Центр, 2013. С. 97.

були викликані потребою продемонструвати володіння унікальною, самобутньою й адекватною культурною спадщиною та етнічним минулим, які витримують порівняння з іншими націями².

Театр як явище національної культури посідає особливе місце на різних етапах модернізації суспільств. Український випадок не є тут винятком. Серед характерних ознак модернізації культури для цього періоду важливими є зміна моделі комунікації мистецтва з реципієнтом (глядач із пасивного спостерігача перетворюється на активного співтворця театрального дійства); зростання самосвідомості театрального мистецтва, яке переживало «розчаклування світу» (перефразовуючи тезу німецького соціолога М. Вебера), переходячи зі сфери традиційних уявлень про обов'язок «служіння народів» до раціонального усвідомлення себе як самодостатнього компонента та інструменту соціальних процесів; участь нового національного капіталу в культурному житті, залучення його до організації театральної сфери³. Ці тенденції ми спостерігаємо й стосовно творців та акторів «театру корифеїв».

Здається, не існує комплексних і узагальнювальних досліджень як щодо ювілеїв діячів українського театру, так і щодо пошанування мистецько-театральної та патріотично-громадською спільнотами актриси Любові Ліницької. Життя та творчість нашої героїні взагалі мають не занадто врожайний історіографічний доробок. Це енциклопедичні статті Т. Лазанської й Р. Пилипчука, популярний начерк журналіста О. Зубаря, класичні тексти М. Вороного й Ю. Меженка, мемуари та розвідки В. Василька, статті сучасних авторів (Л. Овчєва). У змістовному дослідженні Ганни Веселовської «Театр Миколи Садовського» окреслено місце й роль Л. Ліницької у цій знаменитій трупі, подано відгуки критиків щодо її гри, згадано про ювілей 1913 р.⁴

Причинами недостатньої уваги науковців до постаті Л. Ліницької є, вірогідно, надзвичайна скромність цієї чудової жінки, а також той факт, що її професійне життя перебувало на межі двох епох – передреволюційної та післяреволюційної, причому остання припала на зрілий вік актриси. Складнощі життя в Наддніпрянській Україні у 1918–1920 рр. та комуністичні експерименти після встановлення радянської влади не сприяли розвитку таланту Л. Ліницької. Останні роки її роботи в театрі Леся Курбаса були, скоріше, формальними. Л. Ліницька не залишила після себе значної архівної спадщини. Хоча, безумовно, і сама постать актриси, і заявлена проблематика заслуговують на увагу й до цього часу не були предметом спеціального дослідження.

Як відбувалася ювілейна подія, що їй передувало, як сама актриса поставилася до святкування 25-річного ювілею власної театральної діяльності, чи відгукнулася українськомовна преса по обидва боки Збруча? Які праці можна назвати значущими в обговоренні заслуг актриси та її мистецького образу? Нарешті, як увіковічився ювілей у пам'яті мемуаристів, біографічних нарисах та працях із історії українського театру? Відповіддю на ці питання може бути запропонована увазі читачів розвідка.

Якщо розглядати адекватну методологію для аналізу цієї проблеми, то це можуть бути історико-біографічний та дискурсивний методи. Останній має ґрунтуватися на трьох важливих складових: дії, структурі та варіативності. Біографічний метод – це система прийомів і способів дослідження, діагностики, корекції та проектування життєвого шляху індивіда. Біографічний метод передбачає між іншим вивчення історії життя особистості, автобіографій та ініційованих автобіографічних описів, інтерв'ю, вивчення біографічних продуктів діяльності особистості – листів, щоденників, сповідей; нарешті, вивчення свідчень очевидців і близького оточення – спогадів сучасників, посвят у пресі тощо.

Варто надати стислі біографічні відомості про героїню. Любов Павлівна Ліницька (15 (27) грудня 1865, слобода Преображенська, Куп'янський повіт Харківської губ. – 5 лютого 1924, Київ), дружина актора І. Загорського. Більшу частину своєї кар'єри грала під дівочим прізвищем, а Загорською лишалася тільки за паспортом. Закінчила гімназію в Харкові (1884). Сценічну діяльність розпочала 1887 р. Становлення й розквіт таланту Л. Ліницької припадає на роки роботи в трупах М. Кропивницького (1889) та П. Саксаганського (1891–1909, з перервами). Була провідною актрисою відомих українських театрів: об'єднаної Трупи М. Кропивницького під орудою П. Саксаганського та М. Садовського за участі М. Заньковецької (1901–1902), Київського театру М. Садовського (1909–1915), Товариства українських акторів за участі М. Заньковецької та П. Саксаганського під орудою І. Мар'яненка (1915–1916), Українського національного театру (1917–1918), Державного

² Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. С. 98.

³ Див. детальніше: Лаврентій Р. Український театр Східної Галичини 20–30-х рр. ХХ ст.: процеси модернізації. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАНУ, 2021. С. 55.

⁴ Веселовська Г. Театр Миколи Садовського (1907–1920): монографія. Київ: Темпора, 2018. С. 97–100.

народного театру (1918–1922), Українського драматичного театру ім. М. Заньковецької (1922–1923), театру «Жовтень» (Київ, 1923–1924).

Любов Павлівна виступала, на думку фахівців, як майстриня глибокого внутрішнього перевітлювання та широкого творчого діапазону: вона грала трагедію, драму, комедію, водевіль, мелодраму, співала в опері. Створила образи Галі («Назар Стодоля» Т. Шевченка) та Ярини («Невольник» М. Кропивницького за Т. Шевченком), виконала партію Катерини (однойменна опера М. Аркаса за Т. Шевченком). Володіла високим мецо-сопрано гарного тембру та виразною манерою співу. Одна з її останніх театральних робіт – роль Черниці у виставі «Гайдамаки» за Т. Шевченком в інсценізації Леся Курбаса⁵.

В. Василько, її молодший колега по сцені з 1913 р., дав таку виразну характеристику: «Коли від Садовського в 1909 р. пішла Марія Костянтинівна Заньковецька, на її місце запросили Любов Павлівну Ліницьку – визначну українську артистку, трагедійну героїню. Її творчій індивідуальності близькі пристрасні, вольові, сильні натури. Була вище середнього зросту, мала крупне, виразне обличчя, сильний голос великого діапазону. Любов Павлівна працювала натхненно і вдумливо. Актриса глибокого темпераменту, вона вміла розкрити “діалектику душі” образу, заразити глядачів своїми переживаннями. Створила незабутні образи Барки (“Безталанна” І. Карпенка-Карого), Марусі Богуславки з однойменної драми М. Старицького, Наталі (“Лимерівна” П. Мирного), Тетяни (“Бондарівна”), Ялини (“Лиха іскра поле спалить...”) І. Карпенка-Карого та ін. Ліницька перша зіграла багато ролей нового репертуару – Вишневіська (“Тепленьке місце” О. Островського), Юліасевичова (“Моральність пані Дульської” Г. Запольської), Естерка (“За синім морем” Я. Гордіна), Лукіна (“Весняні сни” А. Добровольського) та ін. Грала і в комедійному репертуарі – Людмила (“Лісова квітка” Л. Яновської), Проня (“За двома зайцями” М. Старицького)»⁶. В. Василько також залишив ґрунтовні спогади про актрису, де детально змалював її творчі пошуки в найбільш відомих ролях⁷.

Сезон 1913–1914 рр. був для українського театру періодом ювілеїв. У колективі М. Садовського святкували 25-річчя артистичної творчості Ф. Левицького та Г. Борисоглібської, а в жовтні такий самий ювілей відзначала Л. Ліницька. Проте, незважаючи на ці урочистості, артистка була змушена напередодні свого свята оприлюднити в газетах лист про недоліки умов у трупі, що не сприяли її творчості: «16-го жовтня має одбутись святкування 25-літнього ювілею моєї праці на сцені, про що вже оголошено в часописах, але, на жаль, лікарі мені заборонили всяке хвилювання з причин хвороби серця. З цього приводу я, дякуючи всім, хто мав у ньому взяти участь, мушу одмовитись від ювілею і від всяких бенефісів. Прошу газети, які сповіщали про мій ювілей, передрукувати цей лист»⁸. Вона навіть відмовлялася від бенефісу, на який мала законне право щороку, а не лише з нагоди ювілею. Причина серцевої хвороби була вигадана: ні перед тим, ні після того Л. Ліницька ніколи не скаржилася на серце, хоч про різні інші свої недуги в листах часто згадувала. Справжня причина була інша: артистка відчувала, що адміністрація театру організує її ювілей «по другому розряду» (порівняно з іншими). Так, наприклад, В. Василько свідчить, що 27 листопада 1913 р. у театрі М. Садовського відсвяткували ювілей Ф. Левицького, а 15 січня 1914 р. – Г. Борисоглібської. Обидва ювіляри самі вибирали п'єсу. Мали право за бажанням виступити і в ролі режисера. Л. Ліницькій, як бачимо, подібних умов не запропонували⁹.

День ювілею Л. Ліницької київська преса відзначила численними статтями, в яких дуже високо оцінювала заслуги артистки. В одній із газет писали: «Після Марії Костянтинівни Заньковецької за кращу драматичну героїню вважають Любов Павлівну Ліницьку. Глибина й сила драматичного темпераменту, дар психологічної проникливості, чистота й цільність технічної майстерності, напрочуд гнучкий, багатий на модуляції голос – це ті сценічні багатства, якими артистку щедро обдаровано. Л.П. Ліницька пройшла звичайний для українських служителів сцени тернистий шлях, аж поки змогла заблищати дивовижними вогнями свого надзвичайного таланту. В арсеналі сценічних досягнень Л.П. Ліницької є довга низка блискучих образів, що відзначаються чудовою яскравістю й соковитістю барв. Ім'я Л.П. Ліницької дуже дороге для українського театру, і в його історії для неї бу-

⁵ Пилипчук Р. Ліницька Любов Павлівна. *Енциклопедія сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016 / *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-55534>; Лазанська Т. Ліницька Любов Павлівна. *Енциклопедія історії України*. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 6: Ла–Ми.790 с.: іл. / *Інститут історії України*. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Linitska_L_P.

⁶ Василько В. Микола Садовський та його театр. Київ: Державне вид-во образотворчого мистецтва, 1962. С. 187.

⁷ Василько В. Спогади про Л. Ліницьку. *Любов Павлівна Ліницька*. Київ: Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1957. С. 107–177.

⁸ Цит. за: Меженко Ю. Життя артистки. *Любов Павлівна Ліницька*. Київ: Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1957. С. 81.

⁹ Василько В. Микола Садовський та його театр. С. 84–85.

де приділено вельми почесне місце»¹⁰. Авторитетний київський театральний критик Всеволод Чаговець писав: «З прекрасними зовнішніми й внутрішніми даними, з великим екс-пресивним драматичним талантом, тим своєрідним ліризмом, який становить особливість українського театального мистецтва, Любов Павлівна одразу примусила говорити про себе як про достойну спадкоємницю незрівнянного таланту М.К. Заньковецької. Приймаючи на себе весь величезний репертуар старої української мелодрами, Любов Павлівна завжди поривалася до нового, і жодна з новин української драматургії не проходила повз неї»¹¹. І по інших газетах відзначали, що тяжкий шлях української артистки Л. Ліницька пройшла, не розмінюючи свій талант «на базарі житейської суєти», що вона ніколи не потурала низьким смакам менш культурної публіки, завжди була з кращими й наполегливою працею досягла того, що стоїть в одному ряді з корифеями, ніколи не наслідуючи, а посідаючи своє власне, тільки їй належне місце. Так оцінювали Л. Ліницьку глядачі і вся театральна критика, але не театр, не керівництво трупи, в якій не було кращої драматичної артистки і яка своїм успіхом завдячувала значною мірою особливому талантові Л. Ліницької»¹².

Вірогідно, несподівано для Любові Павлівни вистава в день її ювілею пройшла не зовсім буденно. Зала була переповнена. З появою артистки на сцені публіка зустріла її гучними оплесками й засипала квітковими підношеннями від окремих осіб і громадських організацій. За словами «Вечірньої газети», підвищений інтерес глядачів до Л. Ліницької перетворив виставу на справжню пошану великої артистки.

Згодом відбулося ще одне свято: 10 листопада 1913 р. у клубі «Родина» було влаштовано урочисту вечерю, де виголошували промови, зачитували адреси й телеграми, що надійшли ще на 16 жовтня. Серед численних телеграм були привітання від родини Кропивницьких, від Саксаганського й кілька колективних: від студентів університету, від студентів комерційного інституту та зворушлива телеграма з численними підписами «від колишніх учнів Київської духовної семінарії», а нині студентів Харківського ветеринарного інституту, які дякували артистці за «хвилини найбільшої духовної насолоди, що давала їй глибоко талановита й незрівнянна гра»¹³.

Після цього скромного свята становище артистки в театрі ніяк не змінилося, зауважує Ю. Меженко, але сама Любов Павлівна, можливо під впливом ювілейних статей, промов і адрес, стала відчувати пройдені на сцені довгі роки ще гостріше. Вона почала згадувати про свій немолодий вік, і в листах до близьких людей писала, що вже втомилася виконувати молоді ролі. Навіть якщо вона мала стабільний успіх у цих ролях, вона розуміла, що це давалося їй не так легко, як раніше»¹⁴.

Український економіст-статистик, професор Левко Лукасевич (1901–1982) у згадках про актрису, яка була «великою приятелькою нашої родини та мешкала разом з нами в одному домі зі своїм сином Славком Загорським, приятелем моїх юнацьких літ», писав: «Чутливість і людяність були засадничими рисами характеру Л. Ліницької, яка завжди активно ставала в обороні покривджених молодших співпрацівників сцени, особливо молодих дівчат. Скромність її була часом аж перебільшена, що їй шкодило як артистці. Чутлива на всякі несправедливості й образи, вона навіть відмовилася від свого бенефісу, що мав відбутися в день 25-ліття її сценічної праці (здається, у 1912 р.), коли в театрі створились інтриги (зрештою звичайні за лаштунками цього храму мистецтва). Але проти волі «організаторів» й артистки, її ювілей пройшов дуже урочисто, а публіка обсыпала квітами свою улюблену артистку. Український клуб «Родина» влаштував пізніше урочисту вечерю в честь ювілянтки, на котрій зачитали всі телеграми й привітання, що надійшли в день ювілею»¹⁵. Він писав про те, що умови праці в театрі М. Садовського в 1912–1914 рр. не були сприятливі для Л. Ліницької, як також і для інших артистів. «М. Садовський тоді якось мало займався особливо режисурою й адміністрацією, що передав у не зовсім відповідні руки. Це утворило нездорові й натягнені відносини серед ансамблю. Інтервенція М. Садовського не лагодила відносини, бо треба згадати, що він був тяжкий у співпраці: владний, нерівний, запальний і необ'єктивний, він часто підпадав під вплив кліки або примадонни (бо не був він байдужий до жіночої краси). Таке становище було теж і пізніше, що викликало занепад театру, а внаслідок цього з трупи виступила низка артистів на чолі з

¹⁰ *Вечерняя газета*. 1913. № 150. 16 октябрю.

¹¹ *Киевская мысль*. 1913. № 286. 16 октябрю.

¹² Див.: Меженко Ю. Життя артистки. С. 82–83.

¹³ Там само. С. 83–84.

¹⁴ Там само. С. 84.

¹⁵ Лукасевич Л. Роздуми на схилку життя. Нью-Йорк–Савт Бавнд Брук: Українське православне вид-во св. Софії, 1982. С. 42.

І. Мар'яненко. У числі артистів, які виступили з трупи М. Садовського, була теж Л. Ліницька»¹⁶.

Під орудою І. Мар'яненка, за участі П. Саксаганського та М. Заньковецької, було утворено «Товариство Українських Артистів», що почало грати навесні 1915 р. в Києві. Свідок цих процесів актор В. Василько писав: «Отже, у сезоні 1914–1915 рр. театр Садовського не тільки здав свої ідейні і художні позиції, здобути наполегливою творчою роботою всього колективу, а й утратив групу акторів, серед яких була прем'єрша театру – високоталановита Любов Павлівна Ліницька. Його репутацію поки що підтримували постановки попередніх років. Нові ж вистави свідчили, що театр перестав бути трибуною свіжих, актуальних ідей. Бурхливе життя, загострення політичної боротьби – все це не знаходило відображення на його сцені»¹⁷.

Л. Лукасевич наголошував, що Любов Ліницька на сцені була чарівна, і критика часто її порівнювала до Сари Бернар – «бачити її гру було великою насолодою»¹⁸. На його думку, Л. Ліницька була героїня переважно трагедійна й володіла великим репертуаром української побутової сцени минулого та податків сучасного століття. Доля судила Л. Ліницькій грати і в п'єсах репертуару світових класиків. Коли ж вона грала разом із М. Заньковецькою в «Товаристві», то «гра цих двох найкращих артисток української сцени мала винятковий успіх серед глядачів, бо були це артистки широкого діапазону та кожна з них мала свій оригінальний творчий профіль»¹⁹.

Серед прижиттєвих публікацій не можна оминати виступ видатного українського історика літератури, критика, публіциста Сергія Єфремова (1876–1939) на шпальтах щоденної газети «Рада». У тексті поєднується жанр ювілейної посвяти й мемуарна складова (див. додаток № 1). Так, Сергій Олександрович пригадував: «Вперше побачив я на сцені Л.П. Ліницьку р. 1895-го, побачив уже після того, як бачив не раз Заньковецьку, як ще свіжі були враження од того чудового таланту і як ще мерехтіли в душі її незабутні образи, і коли мимоволі приходило на думку порівняння, мусив собі сказати: ні, це не наслідувачка Заньковецької – це самостійна артистична сила. Вона має свою власну, як той казав, шклянку і п'є з неї по-своєму. Шклянка та менша, але то її власна, не позичена шклянка; чиста, мов кришталю, одбиває вона в собі веселку сонця життєвого і грає, міниться на сцені тим промінням життя, що перепускає через себе в творчому натхненні. І для мене Л.П. Ліницька заняла назавжди місце серед кращих діячів нашого театру, тоді як багато з її товаришок не видержали того убійчого порівняння. І вона того місця не покинула й по цей день».

Театр був пристрасно С. О. Єфремова з молодих років²⁰, не випадково на сторінках юнацького діаріуша зафіксовано відвідування вистав М. Садовського, П. Саксаганського та інших труп²¹, що сприяло усталенню його естетично-мистецьких смаків у напрямку гри виразної, реалістичної та емоційної. Під час буття в Києві він починає постійно відвідувати театр з осені 1893 р. У 1894 р. юнак уперше побачив «справжній український театр в інтерпретації Садовського, Заньковецької, Затиркевички-Карпинської в кругу досить талановитої трупи». Того ж року до Києва завітав М. Кропивницький, а в 1895 р. – П. Саксаганський та І. Карпенко-Карий. Під враженням гри українських акторів С. Єфремов спільно з друзями по громаді видавничого товариства «Вік» підготував до друку збірку «Корифеи украинской сцены» (1901) та оприлюднив у періодичній пресі чимало нотаток і статей²². Згодом у мемуарах сформулював розуміння ролі «театру корифеїв» в національному проєкті: «Я спізнав наш театр на вершечку творчих досягнень його артистів, я бачив усі визначніші сили його, мабуть, в усіх ролях і мушу сказати, що для виховання української публіки, для підготовки майбутніх читачів нашої літератури і преси, для розповсюдження української свідомості наш театр зробив надзвичайно багато»²³.

¹⁶ Лукасевич Л. Роздуми на схилку життя. С. 42.

¹⁷ Василько В. Микола Садовський та його театр. С. 97.

¹⁸ Відповідний підрозділ споминів Л. Лукасевича так і названий: «Наша Любов Ліницька – українська Сара Бернар» (С. 40–45).

¹⁹ Лукасевич Л. Роздуми на схилку життя. С. 42.

²⁰ Дет. див.: Гирич І. Сіячі. Українські інтелектуали, які пробудили ідею незалежності. Київ: Кліо, 2023. С. 323–324; Іваницька С. Покоління пам'ять як біографічний концепт: Марко Кропивницький у публіцистичних текстах Сергія Єфремова. *Українська біографістика*. 2020. Вип. 19. С. 70–85.

²¹ Єфремов С. Щоденник (1.01.1895–4.02.1896). Про дні минулі: спогади (1876–1907). Київ: Темпора, 2011. С. 93–94, 96, 98–100, 103–105, 115–166, 134–135.

²² Начерки, згадки й силуетки публіциста про С. Богемську (Боярську), М. Заньковецьку, Г. Затиркевич-Карпинську, М. Кропивницького див.: Єфремов С. *Personalia: Публіцистика 1899–1917 рр.* («Значущі Інші»: статті, посвяти, силуетки, некрологи, рецензії, полеміка): в 2-х т. Запоріжжя–Херсон: Грін Д., 2016. Т. 1. С. 83, 283–287, 390–413. Відповідні тексти про Л. Ліницьку, П. Саксаганського (Тобілевича), М. Старицького див.: Єфремов С. *Personalia: Публіцистика 1899–1917 рр.* Херсон: Вид-чий дім «Гельветика», 2018. Т. 2. С. 39–40, 210–216, 243–244.

²³ Єфремов С. Щоденник (1.01.1895–4.02.1896)... С. 366.

Український поет, перекладач, лібретист, літературознавець, редактор і актор Микола Вороний (1871–1938), на той час один із провідних театральних оглядачів, умістив на сторінках журналу «Сяйво» (1913. № 10–11. С. 241–245) статтю «Два ювілеї», де значну увагу приділив постаті Л. Ліницької: «Корифеї нашого театру вже відсвяткували ювілеї своєї славної 25-літньої праці; дехто з них по тяжких трудах вже й опочив вічним сном...

Фактично от уже 7 літ, як театр наш вступив в новий період свого існування, і цей період позначається тепер рядом ювілеїв артистів другої генерації, артистів, що здобули своє сценічне хрещення і виховання під батьківським доглядом і досвідною рукою корифеїв.

Ці ювілеї в історії розвитку нашого театру важать дуже багато, бо як іспити навч нам показують, яких здобутків досягли учні, перейнявши науку від своїх славних учителів.

Власне такі іспити оце недавно складала заслужені і талановиті артисти – Любов Ліницька і Федір Левицький, ювілеї яких наш театр разом з громадянством святкував цього року в Києві»²⁴.

Показово, що критик не лише висловлював захоплення талантом і успіхами актриси, але намагався об'єктивно оцінити поточний стан речей, пов'язаний з викликами, які поставали перед «театром корифеїв» в добу модерну: «Останній час висунув перед Ліницькою нове і досить складне завдання – це ролі інтелігентних жінок, які в попереднім репертуарі були явищем спорадичним, випадковим. В п'єсах Гордіна (з єврейського життя) з такими ролями артистка справляється цілком добре. В п'єсах Винниченка, де психіка жіноча складніша (“Брехня”), її спроби поки що непевні, в чім, очевидно, не мале значення мають незвичка будова п'єси і непристосованість антуражу, але в тих п'єсах, де Винниченко держиться старої будови і методу натуралістичного (“Натусь”), артистка почуває себе вільніше.

Минуле артистки і всі дані її подають надію, що і в новішій репертуарі вона завоює належне собі місце.

В особливу заслугу Ліницькій треба поставити те, що в своїй творчості вона йшла самостійним шляхом, не наслідуючи своїх попередніх товаришок.

Тим-то сценічні здобутки її і загальнопризнаний успіх набувають ще більшої вартості і ваги і дають їй право на поважне і чесне місце серед діячів рідного театру»²⁵. М. Вороний вважав повчальним еволюційний розвиток сценічної діяльності актриси від «школи нутра» у маленьких трупах та театральній трупі Марка Кропивницького, в яких існували значні проблеми з драматургічним матеріалом, і тому не було можливості для творчого розвитку актрис. Згодом, вступивши до трупи Панаса Саксаганського, Л. Ліницька мусила відмовитися від «надмірної екзальтації, ефектного жесту, істеричного вигуку...»²⁶. Зауважував, що «в особливу заслугу Ліницькій треба поставити те, що в своїй творчості вона йшла самостійним шляхом, не наслідуючи своїх попередніх товаришок»²⁷.

У статті «Український театр у Києві (Враження та уваги)», уперше надрукованій у журналі «Дзвін» (1914. № 3. С. 282–289; № 4. С. 364–371; № 6. С. 555–567), М. Вороний дав критичний аналіз стану театру як національної інституції й зупинився на становищі трупи М. Садовського. «Якось випало так, що найбільш значні і талановиті сили цієї трупи якраз в цім році справляли 25-літні ювілеї своєї артистичної діяльності. З нагоди ювілеїв я мушу на цих артистах трохи спинитись. Було тих ювілеїв три – Л. Ліницької, Ф. Левицького і Г. Борисоглібської»²⁸, – писав критик. Зазначивши, що «в моє завдання не входить в обсягу цієї невеликої статті давати біографічні відомості і ширші характеристики цих артистів», М. Вороний спробував «тільки кількома характеристичними рисами дати їх артистичні силуети» та виклав низку влучних спостережень. «Любов Ліницька – героїня *rag excellence*; на це складаються і її зовнішні сценічні дані: показна, пластична постаць, виразні риси лица – рухливого і експресивного в міміці (особливо очі: імлісті і ефектовні, з огнем, коли треба) і гнучкий, з мелодійною вібрацією, голос. В драмі і трагедії любить сміливі великі лінії, часом класичного закрою; в ліричній драмі і комедії ніби малює пастеллю м'яко і делікатно, де треба – квітчасто, але рисунок гри взагалі нескладний. Інтуїція не дуже глибока (за винятком кількох ролей, опрацьованих давніше і властивих чи ближчих її індивідуальності), натомість багато “нутра”, що зводить її нерідко на битий шлях мелодрами. Але є дані думати на підставі деяких її ролей (Тетяни в “Бондарівні”, Ялини в “Лихій іскрі”), що вона могла б творити і трагічні постаті Шекспірового

²⁴ Вороний М. Два ювілеї. *Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика* / Упоряд. Т. Гундорова; гол. ред. І. Дзверін. Київ: Наукова думка, 1996. С. 372–373.

²⁵ Там само. С. 375.

²⁶ Там само. С. 375.

²⁷ Там само. С. 376.

²⁸ Вороний М. Український театр у Києві (Враження та уваги). *Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика*. С. 381.

репертуару. В п'єсах Винниченка ще не цілком орієнтувалась, в мелодраматичних перекладах п'єсах Гордіна почуває себе дуже добре. Загалом Ліницька – артистка з виразно виявленим талантом, ще повним сили»²⁹.

Остання ґрунтовна праця М. Вороного, присвячена цій незабутній актрисі доби «театру корифеїв», – начерк «Драматична примадонна. Естетично-критичний етюд. До характеристики сценічної творчості Любові Ліницької», що окремим виданням з'явилася друком 1924 р. і в якій було розвинуто викладені вище ключові думки щодо сутності Ліницької-актриси. «В історії українського театру постать Ліницької зафіксується як вивершений на свій час естетичний тип жіночої творчості на амплуді драматичної примадонни», – таким був заключний акорд нарису Миколи Кіндратовича³⁰.

На думку Л. Гуренко, репрезентативність мистецько-культурологічної думки критика-мислителя полягає в такому: від мікропроблеми – «способу творчості» актриси до макропроблеми – естетики ролей новочасної драми. «Ця ґрунтовна робота Миколи Вороного охоплює всі головні процеси, не лише театральні, а й суспільно-політичні, поч. ХХ ст. Формування творчої особистості Любові Ліницької розглядається автором статті на тлі естетично-художніх проблем театрального світу. Характерна у викладенні матеріалу спорадичність Миколи Вороного створює ефект монтажності при розгляді будь-якої події або явища. А науковий та оповідний стилі вдало синтезовані митцем. У статті актриса Любов Ліницька еволюціонує разом із епохою екстенсивного мислення»³¹.

Дмитро Антонович у праці «Триста років українського театру» (1925) в оцінках потенціалу Л. Ліницької цитує М. Вороного й, у свою чергу, зазначає: «В трупі у Садовського в різні сезони були найбільші сили побутового українського театру – Заньковецька, Борисоглібська, Ліницька, Левицький, І.В. Загорській, Мироненко (обидва вже покійні) і багато інших»³².

Український адвокат і громадський діяч, письменник-мемуарист Олександр Семененко в нарисі «Вогні сцени» (уперше надрукований в журналі «Сучасність» 1977 р.) пригадував: «Молодість моєї мами, трудна, нерадісна молодість в Одесі була освітлена образами української сцени. Вони довго жили в її пам'яті, коли вона вже переїхала до Єлисавету. Тоді й актори були ще молоді і видно з усього, то була радісна доба розвитку. Мама любовно розповідала мені, дитині, про Затиркевич, Ліницьку, Саксаганського, Садовсько-го»³³.

Отже, виявлені й проаналізовані джерела свідчать про те, що Л. Ліницька була яскравою представницею другого покоління актрис «театру корифеїв», із своїм неповторним стилем і арсеналом мистецьких засобів для створення різноманітних і пам'ятних для глядача сценічних образів. Як людині, їй були притаманні природня інтелігентність, чутливість, вразливість, скромність, порядність і терплячість. Щодо ювілейної події 1913 р., слід зазначити, що сама актриса не виявляла належної ініціативи, а навіть намагалася уникнути святкування. Проте її прихильники не могли ігнорувати цю подію. Найбільш переконливими й змістовними текстами уявляються публікації С. Єфремова в газеті «Рада» і М. Вороного в літературно-мистецькому журналі «Сяйво». В інших українських пресових виданнях (див. додатки № 2–5), навіть таких солідних, як «Літературно-науковий вістник» та «Ілюстрована Україна», інформацію про ювілей було подано конспективно. Надзвичайно живими й цікавими для усвідомлення характеру актриси є мемуарні образи Л. Лукасевича та В. Василька (тексти останнього містять і професійну складову, бо автор був відомим актором, режисером, педагогом, театрознавцем) і, звичайно, словнена глибокими спостереженнями й симпатією до героїні студія Ю. Меженка. Стосовно подальших досліджень, вважаємо за перспективне створення новаторської праці про Любов Ліницьку на підставі широкого кола джерел, із використанням методологічного інструментарію «жіночої історії» і соціокультурного аналізу.

²⁹ Вороний М. Український театр у Києві (Враження та уваги). С. 382.

³⁰ Вороний М. Драматична примадонна. Естетично-критичний етюд. До характеристики сценічної творчості Любові Ліницької. Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. С. 458.

³¹ Гуренко Л. Творчість М. Вороного у мистецько-культурному просторі кінця ХІХ – поч. ХХ ст.: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2019. С. 104–105.

³² Антонович Д. Триста років українського театру. 1619–1919. Прага: Укр. громад. вид. фонд, 1925. С. 147–148, 204.

³³ Полиновий мед: Євген Маланюк, Олександр Семененко, Кирило Емануель: поезії – спогади – листи – світлини / Упоряд. О. Чуднов. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2011. С. 57.

Додатки

№ 1

На почесній постаті.

До 25-літнього ювілею Л.П. Ліницької

Сьогодні в Народному домі в Києві мало відбутися святкування 25-літньої діяльності на українській сцені відомої артистки, Любові Павловни Ліницької. На жаль, шановна ювілянтка, через стан свого здоров'я, зріклася прилюдного святкування, але це не заважає багатом і багатом з тих, хто пив з джерела її творчого натхнення, одзначити цей день, як небуденний у літописях нашого театрального мистецтва. Це не особисте свято заслуженої артистки, – це свято всієї української сцени, яку обдарувала артистка своїм визначним талантом і якій служила увесь час цей, довгий у житті окремої людини час, не схибнувши з славної стежки перших піонерів українського театру.

Так водиться вже, що про ювілянтів говориться тільки добре, тільки заслуги їхні виставляються на суд громадський і лишаються у затінку їхні хиби. Тим приємніше, що цим разом можна по щирості, а не з самого тільки ювілейного звичаю, говорити про заслуги, поминувши хиби. Останніх не багато записано в артистичному формулярі п. Ліницької, зате заслуги її перед рідною сценою справді-таки величезні.

Л. Ліницька вийшла на сцену тоді, коли український театр завоював уже своє певне місце в нашому національному надбанні. Гриміла слава корифеїв української сцени, театр придбав уже свою публіку, здобував потроху й новий репертуар, поширювався не тільки екстенсивно, а й інтенсивно, заглиблювався в ґрунт життя, шукав нових стежок до розвитку. Широкого поля, що стелилося перед ним, не могли вже упорати власними руками ті, хто розпочав діло. Жнива кликали нових працівників, – і от тоді між молодшою генерацією, другого, скажу так, призива, українських артистичних сил починає свою діяльність і Л. Ліницька.

Серед артистів цього другого призова я не знаю визначнішої сили, і то не тільки як брати на увагу величину таланта, а й ту чистоту, з якою вона увесь час справляла свою важку й відповідальну працю. До неї, що прийшла після незрівняної М. Заньковецької на те саме ампула, ставилися особливі вимоги, її мимоволі порівнювали до тієї, хто неподільно доти царював на українській сцені, не знаючи собі рівної. Через те, може, ні до кого не ставилася критика так – не скажу: причіпливо, бо тут краще може буде вжити слово – ревниво, як до цієї наслідниці знаменитої української артистки. Ні на кого не спадає такий тяжкий хрест – щоб не поточитись і не впасти під вагою чужої популярності, не потонути й не розпуститися в промінні чужої слави... І молода артистка вийшла з честю з свого надзвичайно важкого становища, видержала ту спробу, якої не кожне може доказати. Вперше побачив я на сцені Л.П. Ліницьку р. 1895-го, побачив уже після того, як бачив не раз Заньковецьку, як ще свіжі були враження од того чудового таланту і як ще мерехтіли в душі її незабутні образи, і коли мимоволі приходило на думку порівняння, мусив собі сказати: ні, це не наслідувачка Заньковецької – це самостійна артистична сила. Вона має свою власну, як той казав, шклянку і п'є з неї по своєму. Шклянка та менша, але то її власна, не позичена шклянка; чиста, мов кришталю, одбиває вона в собі веселку сонця життєвого і грає, міниться на сцені тим промінням життя, що перепускає через себе в творчому натхненні. І для мене Л.П. Ліницька заняла назавжди місце серед кращих діячів нашого театру, тоді як багато з її товаришок не видержали того убійчого порівняння.

І вона того місця не покинула й по цей день. Минали роки за роками, український театр роздався в ширину, розпливався і – нігде правди діти – розмінювався часто на базарі житейської сусти, потурав невисоким смакам менш культурної публіки. Але Л.П. Ліницька не зазнала тієї непевної долі. Вона, що своє артистичне охрещення одібрала ще під час першої голосної слави нашого театру, добре засвоїла собі традиції того часу і не розміняла свого таланту на дрібняки дешевих лаврів. Вона раз-у-раз була з кращими і працювала над собою, щоб порівнятися з ними. Поважною силою, що серйозно ставиться до себе й до своєї праці, вона увесь час була на українській сцені, – аж до цього дня, коли вже доводиться вітати її з 25-літніми роковинами її служби рідному театрові.

І певно, що не свої тільки особисті думки висловлюю, коли бажатиму шановній артистці, щоб довго ще стояла на своїй почесній постаті й разом з кращими діячами нашого театру шукала йому шляхів до оновлення. Її свіжий і досі талант ручиться за те, що багато вона ще може дати доброго рідній сцені, як багато вже й дала за цих 25 років своєї діяльності.

Сергій Єфремов

Рада. 1913. № 236. 16 жовтня (29 жовтня). С. 2.

№ 2

Л.П. Ліницька

Сьогодні сповнилося 25 років артистичної діяльності Любові Павловни Ліницької.

Л.П. Ліницька виступила на сцену в 1888 році в невеличкій трупі М. Мурав'єва, яка грала в Маріуполі. Л.П. вперше виступила в ролі Уляни в п'єсі Г. Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці».

Думка йти на сцену у Л.П. Ліницької з'явилася з малих літ. Скінчивши харківську гімназію, вона брала участь в любительських виставах і потім вступила до трупи Мурав'єва. Але через різні умови їй при йшлося на деякий час оставити українську сцену і вона грала в трупі Іванова на Кавказі. Тут Л.П. зустрілася з Загорським, з яким одружилася. Зимою 1889 р. подружжя Заірських переходить служити в українську трупу Кропивницького. Після недовгої служби в трупі Кропивницького, Л.П. в 1891 р. вступає до трупи Саксаганського, в якій і грала майже увесь час, переживаючи з цією трупою усі злидні до кінця існування трупи. Не залишаючи праць в театрі Саксаганського, Л.П. ви-

ступала в трупі Суслова, а після розпаду трупи Саксаганського в 1910 р. Л.П. вступав до трупи М.К. Садовського, де й грає а великим успіхом до сьогоднішнього дня.

С. К[овальський]

Рада. 1913. № 236. 16 октябрю (23 жовтня). С. 2.

№ 3

З українського життя

10-го падолиста в клубі «Родина» київське громадянство шанувало славетну українську артистку Любов Ліницьку з приводу 25-літнього ювілею її сценічної діяльності.

С. Черкасенко

Літературно-науковий вістник. 1913. Т. 64. Кн. 12. С. 564.

№ 4

Хроніка. Ювілеї. Ювілей д-ки Ліницької Л.П.

Л.П. Ліницька свій 25-літній ювілей празнуватиме в осени. Відомий письменник С. Черкасенко присвячує Любов Павловні свою нову п'єсу «Казка старого млина», якою відсвяткується ювілей.

Сяйво. 1913. Кн. 5–6. С. 161.

№ 5

**На службі для рідної штуки.
(Ювілей арт. Л.П. Ліницької)**

Місія і значення українського театру в відродженню російської України велика. Тоді, коли укарами замкнемо уста нашому народові, українська сцена була чи не одиноким місцем, звідки лунало рідне слово, де хоронилися зерна національної свідомости українського нагода, звідки вони переходили до малосвідомої інтелігенції й до ширших мас і будили любов до рідного, українського. Подібне значіння має й тепер український театр, – в тих, що йому служать, вірно і витривало, мусимо уважати так за громадських служителів, як і за тих людей, що свої сили складають на вітварі рідного мистецтва, будуючи нашу культуру.

Святкування ювілею робітників на ниві нашої культури, се не свято маленького гуртка – скажимо товаришів і прихильників артиста – а свято інтелігентних українських сфер. Таким святом був день 16 (29) жовтня с.р., в яким артистка українського театру Садовського в Києві Любов Ліницька святкувала 25-ліття своєї артистичної діяльності.

Коли в славі зійшла з української сцени Заньковецька, її почесне місце стала займати Любов Ліницька, своїм таланом, своєю артистичною культурою, дарами своєї багатой душі, здобуваючи лаври і славу собі, а тим самим і українському театрові. Прапор служби для рідної штуки несла вона витривало. Не зважала на скупість української мізерії, не лякалася й того, що українська сцена і обставини, серед яких знаходився і ще до тепер знаходиться український театр, не давали може часами простору для їх талану. Працювала і в славі обходить ювілей 25-літній діяльності.

Любов Ліницька родилася 26 грудня 1866 р. в селі Преображенське Харк[івської] губ. Вже будучи гімназисткою харківської гімназії любила вона театр. З початку виступала ювілянтка в аматорських театрах в Таганрозі і грала комічні ролі. Перший її дебют на справдішній сцені відбувся 1888 р., коли Л. Ліницька виступила в невеличкій російсько-українській трупі М. Мурав'єва в ролі Уляни в «Сватанню на Гончарівці». Грає вона на Кавказі, потім в трупі Шаповалова в Маріуполі, де виступає в п'єсах «Невольник», «Наталка-Полтавка», «Сватання на Гончарівці», «Назар Стодоля» і в деяких російських, а в 1889 р. виступає в «Наталці-Полтавці» в українській трупі М. Кропивницького. Відтепер з малою перервою працює на тернистім шляху української сцени, яку збагачує щедрими дарами свого талану. В трупі Кропивницького грає 1 рік і 4 місяці, переходить на рік до малої трупи Васил'єва, кілька місяців служить в трупі Старицького, а в 1891 р. запрошено її до трупи Саксаганського. Від тепер слава її стає голоснішою, театральна критика пильну увагу звертає на її гру і ставить її вимоги як великому таланови, як найбагатшій силі українського театру. В театрі Саксаганського служить ювілянтка а перервами до 1909 р., в яким вступає а трупу Садовського на місце Заньковецької. В театрі Садовського займає місце першорядної артистки, виступає найважнейших п'єсах; талан її має змогу розвинутися ширше. Грає вона і в штуках народних і з таким самим поведженням виступає в нових п'єсах нашої сучасної літератури, які вимагають дуже широкого талану, що зуміє глибоко ввійти і вдуматися в душу сучасного інтелігента з найтаємнішими, найтоншими, з найшляхетнішими і найтемнішими її закутками.

З нагоди ювілею Л. Ліницької появилися численні статі в київських часописах як українських, так і російських. Від формального святкування свого ювілею Шановна Ювілянтка відказалася.

Ів[ан] Л[ичко]

Ілюстрована Україна: літературно-художній журнал для українських родин / Редагує комітет під проводом д-ра І. Крип'якевича. Львів, 1913. Ч. 23. 1 грудня. С. 3–4.

References

- Chudnov, O. (Ed.). (2011). Polynovyi med: Yevhen Malaniuk, Oleksandr Semenenko, Kyrylo Emanuel: poezii – spohady – lysty – svitlyny [Wormwood honey: Yevhen Malaniuk, Oleksandr Semenenko, Kyrylo Emanuel: poems – memoirs – letters – photographs]. Kirovohrad, Ukraine.
- Hundorova, T., Dzeverin, I. (Ed.). (1996). Voronyi M. Poezii. Pereklady. Krytyka. Publitsystyka [Voronyi M. Poems. Translations. Criticism. Publicistics]. Kyiv, Ukraine.
- Hurenko, L. (2019). Tvorchist M. Voronoho u mystetsko-kulturnomu prostori kintsia XIX – poch. XX st. [Creativity of M. Voronyi in the artistic and cultural space of the late 19th – the early 20th c.]. Kyiv, Ukraine.
- Hyrych, I. (2023). Siiachi. Ukrainski intelektuali, yaki probudyly ideiu nezalezhnosti [Sowers. Ukrainian intellectuals who awakened the idea of independence]. Kyiv, Ukraine.
- Ivanytska, S. (2020). Pokolinnieva pamiat yak biohrafichnyi kontsept: Marko Kropyvnytskyi u publitsystychnykh tekstakh Serhii Yefremova [Generational memory as a biographical concept: Marko Kropyvnytskyi in the publicistic texts of Serhii Yefremov]. *Ukrainska biohrafistyka – Ukrainian biographical studies*, 19, P. 70–85.
- Lavrentii, R. (2021). Ukrainyskyi teatr Skhidnoi Halychyny 20–30-kh rr. XX st.: protsesy modernizatsii [Ukrainian Theatre of Eastern Galicia in the 20–30s of the 20th c.: processes of modernisation.]. Kyiv, Ukraine.
- Lazanska, T. (2009). Linytska Liubov Pavlivna. Entsyklopediia istorii Ukrainy [Linytska Liubov Pavlivna. Encyclopaedia of the history of Ukraine]. Kyiv, Ukraine.
- Smit, E. (2013). Natsii ta natsionalizm u hlobalnu epokhu [Nations and nationalism in the global age]. Kyiv, Ukraine.
- Veselovska, H. (2018). Teatr Mykoly Sadovskoho (1907–1920): monohrafiia [Theatre of Mykola Sadovsky (1907–1920): monograph]. Kyiv, Ukraine.
- Yefremov, S. (2016–2018). Personalial: Publitsystyka 1899–1917 rr. («Znachushchi Inshi»: statti, posviaty, sylvetky, nekrolohy, retsenzii, polemika): V 2-ku t. [Personalial: Publicistics 1899–1917 («Significant Others»: articles, dedications, syllabuses, obituaries, reviews, polemics): In 2 vols.]. Zaporizhzhya–Kherson, Ukraine.

Іваницька Світлана Григорівна – доктор історичних наук, доцент кафедри історії України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка (м. Суми, Україна).

Ivanytska Svitlana – doctor of historical sciences, docent of the department of history of Ukraine, Sumy A. Makarenko state pedagogical university (Sumy, Ukraine).

E-mail: roxsolana1964@gmail.com

Бойченко Оксана Петрівна – магістрантка ННІ історії, права та міжнародних відносин, Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка (м. Суми, Україна).

Boichenko Oksana – master's student of the Institute of history, law and international relations, Sumy A. Makarenko state pedagogical university (Sumy, Ukraine).

E-mail: bojchenko3232@gmail.com

«OUR ... UKRAINIAN SARAH BERNHARDT»: THE ANNIVERSARY OF ACTRESS LIUBOV LINYTSKA IN THE PRESS AND MEMOIRS

The purpose of the article is to analyse, based on the biography of actress Liubov Linytska (1865–1924), peculiarities of celebrating the 25th anniversary of her creative activity (1913) in the context of the history of the Ukrainian «theatre of luminaries», to find out how the Ukrainian-language press and the wider theatre community reacted to this event, how the anniversary was immortalised in dedications and biographical sketches, and what transformations and echoes this event had in the memory of memoirists who tried to recreate the unique artistic image of the heroine for posterity. The main research methods used were historical biographical and discursive methods. The novelty of the work is as follows: the information available in the sources on the celebration of L. Linytska's creative anniversary is systematised and presented in a comparative aspect; it is emphasised that theatre as a phenomenon of national culture occupies a special place at different stages of modernisation of society, Ukrainian in particular; the role and place of anniversaries in the life of the theatre community and the Ukrainian public is outlined; it is proved that such symbolic events give a new impetus to the processes of nation-building, and; the conceptual explanation of the «cultural code» of such phenomena is contained in the works of theorists of nations and nationalism (E. Smith). Conclusions: the analysis of sources shows that L. Linytska was a bright representative of the second generation of actresses of the «theater of coryphaei», with a unique style and artistic arsenal for creating stage images; for the press coverage of the 1913 anniversary event, the most informative texts are publications by S. Yefremov in the newspaper «Rada» and M. Voronyi in the magazine «Svitlo», memoir sketches by L. Lukasevych and V. Vasylo, and historical and biographical study by Y. Mezhenko.

Key words: Liubov Linytska, Mykola Sadovskyi, Serhii Yefremov, Mykola Voronyi, Yurii Mezhenko, anniversary, theatre of luminaries, biographical studies.

Дата подання: 10 лютого 2024 р.

Дата затвердження до друку: 30 травня 2024 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Іваницька, С., Бойченко, О. «Наша ... українська Сара Бернар»: ювілей актриси Любові Ліницької у просторі преси й мемуарів. *Сіверянський літопис*. 2024. № 3. С. 156–166. DOI: 10.58407/litopis.240314.

Цитування за стандартом APA

Ivanytska, S., Boichenko, O. (2024). «Nasha ... ukrainska Sara Bernar»: yuvilei aktrysy Liubovi Linytskoi u prostori presy y memuariv [«Our ... Ukrainian Sarah Bernhardt»: the anniversary of actress Liubov Linytska in the press and memoirs]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 3, P. 156–166. DOI: 10.58407/litopis.240314.

